

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Teze disertační práce

Pozice asistenta střihu v české kinematografii

Assistant Editor in Czech Cinematography

Autor:	MgA. Josef Erla, Ph.D.
Studijní program:	P8206 – Výtvarná umění
Studijní obor:	8206V102 Multimédia a design
Školitel:	doc. MgA. Libor Nemeškal, Ph.D.
Oponenti:	prof. Mgr. Peter Štarchoň, Ph.D. doc. MgA. Martin Blažíček, Ph.D.

Zlín, červen 2024

© Josef Erla

Vydala **Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně** v edici **Doctoral Thesis Summary**.
Publikace byla vydána v roce 2024.

Klíčová slova: *stříhová skladba, asistent stříhu, filmová postprodukce*

Key words: *editing, assistant editor, film postproduction*

Plná verze disertační práce je dostupná v Knihovně UTB ve Zlíně.

ISBN 978-80-7678-274-7

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji zejména svému školiteli doc. MgA. Liboru Nemeškalovi, PhD. za konzistentní vedení celého mého studia a všechny podnětné informace a inspirativní myšlenky, doc. Štefanu Švecovi, ArtD., za pomoc s koordinací stáže na Ateliéru stříhové skladby VŠMU, všem respondentům uskutečněných polostrukturovaných rozhovorů, spolužákům a kolegům MgA. Marcelu Legindimu, MgA. Danielovi Krchovi a MgA. Juraji Ondrušovi za cennou zpětnou vazbu a v neposlední řadě také své ženě a rodičům za bezvýhradnou podporu při realizaci této práce.

ABSTRAKT

Disertační práce pojednává o postavení asistenta střihu na poli českého celovečerního filmu. Definiuje náplň této profese, mapuje její historický kontext a zkoumá její význam v rámci celého procesu tvorby AVD. Na téma je nahlíženo zejména z hlediska technologického, komunikačního a produkčního. Autor textu se snaží zejména poukázat na některé nejasnosti a mnohoznačné výklady různých aspektů střihové asistence, které ve filmovém průmyslu často panují. V textu se výrazně odráží i osobní zkušenost autora. Nedílnou součástí práce je také tematická kompilace pěti audiovizuálních děl v celkové délce 190 min, na které se autor podílel jako střihač či asistent střihu.

ABSTRACT

The dissertation discusses the position of the assistant editor in the field of Czech feature films. It defines the content of this profession, maps its historical context and examines its importance within the entire proces of creating AVD. The topic is viewed mainly from the point of view of technology, communication and production. The autor of the text is particularly trying to point out the frequent ambiguities and vague interpretations of various aspects of editing assistance that often prevail in the film industry. The author's personal experience is also strongly reflected in the text. An integral part of the work is also a thematic collection of five audiovisual works with a length of 190 minutes, in which the autor participated as an editor or assistant editor.

OBSAH

PODĚKOVÁNÍ.....	3
ABSTRAKT	4
1. ÚVOD.....	6
2. ASISTENT STŘIHU	9
2.1 HISTORIE PROFESE ASISTENTA STŘIHU.....	11
2.2 POROVNÁNÍ POZICE ASISTENTA STŘIHU V ČESKÉM A ZAHRANIČNÍM / EVROPSKÉM A AMERICKÉM PROSTORU	14
2.2.1 ORGANIZACE V USA.....	14
AMERICAN CINEMA EDITORS (ACE)	15
MOTION PICTURE EDITORS GUILD (MPEG).....	16
2.2.2 ORGANIZACE V ČR	16
REFLEXE STŘIHOVÉ ASISTENCE V ČESKÉM ŠKOLSTVÍ	18
3. VÝZNAM ASISTENTA STŘIHU	19
3.1 ARGUMENTY PRO VYUŽITÍ ASISTENTA STŘIHU NA PROJEKTU	19
3.2 ARGUMENTY PROTI VYUŽITÍ ASISTENTA STŘIHU NA PROJEKTU	21
4. METODIKA.....	23
4.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	23
4.2 DATABÁZE DOHLEDATELNÝCH ASISTENTŮ STŘIHU V ČESKÉM CELOVEČERNÍM FILMU MEZI LETY 2015-2022.....	24
4.3 ROZHOVORY S VYBRANÝMI STŘIHAČI A ASISTENTY STŘIHU	25
5. ZÁVĚR.....	26
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	29
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	30
ODBORNÝ ŽIVOTOPIS AUTORA	31

1. ÚVOD

„Assistant editors literally do everything except cut the film.“¹

Střihová skladba může pro mnohé představovat uměleckou a tvůrčí záležitost, pro jiné je zase otázkou ryze technického smýšlení a ovládání určitého setu nástrojů - digitálních softwarů. Jak už to tak ale většinou bývá, pravda je ukrytá někde v půli cesty. Fáze střihové postprodukce v sobě zahrnuje procesy jednak technologického rámce (např. import a synchronizace natočeného materiálu do střižny), ale také střihačovy myšlenkové postupy, bez kterých by se výsledná forma díla neobešla. I když všichni členové štábu při natáčení odvedou svou práci na 100 %, bez dodatečného zásahu a úprav ve střižně by často audiovizuální dílo nepůsobilo dostatečně konzistentně a koherentně.

Obrázek 1 – Jerzy Plażewski - Vizuální skladba.

Bez střihové skladby by divák neměl možnost vidět z každého záběru hercovo nejlepší jetí (nebo jejich kombinaci), neměl by možnost cítit napětí vzniklé z různých střihových technik (např. křížová montáž při honičkách) a (což je nejdůležitější) neměl by možnost zažít emoce, které v nás audiovizuální útvary často vzbuzují, nejčastěji z důvodu vertikálního vrstvení motivů v závěru díla.²

Důležitost střihače je v rámci filmového štábu dnes již prakticky nezpochybnitelná. Střihová skladba v začátcích kinematografie nejdříve vůbec neexistovala. Teprve rané střihové experimenty ukázaly její možnosti střihu jako atrakce a posléze jako relativně funkčního prostředku pro vedení narativu. Střih

¹ Assistant Editor Responsibilities [online]. CARRION, Alfonzo. 2020 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.askthefonz.com/blog/2019/8/1/responsibilities-of-an-assistant-editor>.

² Výjimka – jednozáběrové filmy (i tak se ale jedná o vnitrozáběrovou montáž).

si prošel svou analogovou fází, která vyžadovala zručnost a mechanickou manipulaci s filmovou surovinou, a vyvinul se až do dnešní digitální podoby. V tuzemském audiovizuálním prostředí si dnes střihači zpravidla vystačí se stolním počítačem či laptopem.³ Požadavky nejen na kreativitu, ale i na technickou zručnost a vybavenost přes výrazné technologické změny posledních dekád přesto přetrvaly.

Ještě předtím, než však střihač usedne na svou židli a začne manipulovat s natočeným materiálem (tím pádem následně i divákem), je potřeba provést sérii úkonů, které střihačovu práci primárně vůbec umožní a sekundárně maximálně zefektivní. Aby se hlavní střihač mohl věnovat zejména kreativní složce své práce, může využít spolupráce s další profesí – **asistentem střihu**. Ten by měl v ideálním případě střihači ulehčit práci i převzít některé starosti napříč všemi fázemi výroby audiovizuálního díla. Asistent střihu podle mnohých definic ve střihně „dělá vše, kromě samotného střihu“. Tato postava zůstává běžnému divákovi absolutní neznámou. Přesto by byla postprodukce bez jejího přičinění podstatně problematičtější, což by v konečném důsledku mohlo ovlivnit i podobu výsledného díla. V kontextu historie profese střihové asistence jde z valné většiny o ženy - asistentky. Pro účely tohoto textu je však využíváno označení profese prioritně v mužském rodě, a to jen a pouze z důvodu přehlednosti textu bez jakékoliv postranní snahy o genderovou nekorektnost či snižování významu ženských asistentek střihu.

Důležité je rozlišovat mezi dvěma možnými přístupy k nastolenému tématu. Mezi pozicí **asistenta střihu** (akcent na výkon) a **asistenta střihače** (akcent na profesi samotnou). Tyto posty se mohou v mnohém protínat, ale v zásadě označují odlišné postoje k pomoci střihači s konkrétním projektem. Asistent střihače bude mít širší pole úkonů, které nemusí vždy vykonávat přímo asistent střihu (v minulosti mohl stejnou práci zastávat např. lepič, operatér, laborant, pomocný střihač, někdy i asistent režie či samozřejmě samotný střihač) a které obecně souvisí s pomocí při střihu díla. Může se tedy jednat třeba i o střih vizuálních efektů, střih dialogů apod. Post asistenta střihu má oproti tomu přesněji stanovené úkony, které zpravidla souvisí „pouze“ s přípravou materiálu pro střih díla. *„U nás se to moc nerozlišuje. Jsou asistenti střihače a asistenti střihu. Když se podíváte na partu, která je kolem střihače u těch největších amerických filmů, tak to čítá takových osm lidí dneska. Vy ho máte dneska jako asistenta opravdu střihu. Že vám to připraví, seřadí, dělá ty exporty a takovýhle*

³ Samozřejmě v závislosti na náročnosti projektu a objemu dat.

věci. A vy máte víc času se teda soustředit na tu práci. Ale že byste mohl říct, hele, tohle mi osad' hudbou. Zkus takhle přeházet... Nemáte toho asistenta v tom pravým slova smyslu. Protože to tady nikdo nezaplatí, že jo. To je jednoduchý.“⁴

V osobní rovině vnímám reakce lidí (ať už z filmového prostoru či mimo něj) při konfrontaci s tématem stříhové asistence jako výstižně ilustrující fakt názorové rozpolcenosti, který v českém prostředí panuje. Mnohdy je náročné v kontextu protichůdných názorů k tomuto tématu vyvodit zevšeobecnující teze. Konkrétním případem může být pomyslná škála názorů - na jedné straně např. Maroše Šlapety či Alexandry Slašťanové, kteří při polostrukturovaných rozhovorech vyjádřili akutní potřebu ukotvení profese asistenta stříhu ve formě teoretického textu. Na straně druhé bude např. fotografa, grafika a pedagoga doc. MgA. Jaroslava Prokopa s tezí, že „*jeho asistentka mu hlavně připravuje kafe*“.⁵ V tomto tvrzení samozřejmě čtu značnou porci humoru a nadsázky, zároveň v něm však registruji hlavní problém s obecným vnímáním postu asistenta stříhu – samotné slovo „*asistent*“. To pochází z latinského „*assistere*“ a první zmínky o něm existují přibližně z poloviny 15. století.⁶ Pro mnohé příliš implikuje fakt, že asistent stříhu reálně nestříhá, pouze „*pomáhá*“. V českém (nepříliš štědře financovaném) filmovém průmyslu se tedy často v rámci filmového štábu jeví jako zbytný člen postprodukčního týmu, protože to není střihač, ale pouze „*pomahač*“.

V rovině profesní spatřuji skrz stříhovou asistenci v podstatě totožný problém – řadu nejasností a častou mnohoznačnost ve výkladu některých tezí. S bohatou praxí střihače, asistenta stříhu a zároveň asistenta postprodukce na snímcích celovečerních, hraných, animovaných, dokumentárních, trikových, ale i krátkometrážních a komerčních, občas sám nedokážu rozlišit, kde hranice jedné profese končí a hranice profese druhé začínají. To ostatně vnímám jako největší motivaci pro sepsání tohoto textu – zjistit maximální kontext k profesi asistenta stříhu a v ideálním případě tyto poznatky zakomponovat do uceleného teoretického útvaru, který může sloužit jako pomyslný výchozí bod pro kohokoliv, kdo se bude chtít o stříhové asistenci dozvědět více. Vzhledem k faktické neexistenci tuzemské odborné literatury na problematiku stříhové asistence jsou poznatky v této práci sestaveny ze zahraničních zdrojů, výsledků

⁴ Jan Mattlach v rozhovoru s Liborem Nemeškalem, 9. 5. 2023. Soukromý archiv autora. Dostupné z: <https://youtu.be/vkrOX2wjKmM>.

⁵ doc. MgA. PROKOP, Jaroslav, fotograf a pedagog [ústní sdělení]. Zlín, 17.6.2019.

⁶ ONLINE ETYMOLOGY DICTIONARY. Assistant [online]. HARPER, Douglas. 2017 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.etymonline.com/word/assistant>.

dotazníkového šetření, databáze dohledatelných střihačů celovečerních filmů posledních let, informací získaných během vykonávání polostrukturovaných rozhovorů a taktéž byly čerpány z vlastní zkušenosti autora.

2. ASISTENT STŘIHU

„A good job is not enough in this business. You have to be great in so many different areas.“⁷

Česká Asociace filmových střihačů a střihaček (AFS) definuje asistenta střihu jak osobu, která „vykonává asistentské střihové práce podle potřeby střihače či produkce. Mezi takové práce patří zejména natahování, importy, synchronizace a třídění materiálu, exporty, vytváření EDL pro online apod.“⁸ Obecně je asistent střihu zodpovědný za nastavení projektu, organizaci, digitalizaci, veškeré „transfer“ procesy, logování, ukládání dat a zálohovací technologie.⁹ Asistenta střihu lze zařadit jako člena postprodukčního týmu, který spolupracuje na konkrétním audiovizuálním díle. Rámec jeho pracovních povinností se může lišit v závislosti na projektu, stejně tak jako v závislosti na specifických požadavcích střihače.

Americká odborová organizace filmových střihačů a střihaček *Motion Picture Editors Guild* (MPEG) definuje asistenta střihu jako „osobu úzce spolupracující se střihačem za účelem organizace a přípravy zdrojového materiálu k následnému střihu.“¹⁰ To může zahrnovat úkony jako synchronizace zvuku s obrazem, organizace a značení souborů nebo transkódování materiálu. Asistent střihu může být dle organizace MPEG zodpovědný za vytváření hrubého střihu scén stejně tak jako může střihači poskytovat podporu a zpětnou vazbu v kreativním procesu střihové skladby díla.

V obecné rovině má asistent střihu na starosti 3 velké celky - bezproblémový **technický, komunikační a produkční** chod střizny. V závislosti na druhu realizovaného projektu bude akcentován jeden, dva či všechny tyto aspekty. Na

⁷ COLEMAN, Lori Jane a Diana FRIEDBERG. *Make the cut: a guide to becoming a successful assistant editor in film and TV*. Boston: Focal Press/Elsevier, c2010. s. 6. ISBN 02-408-1398-7.

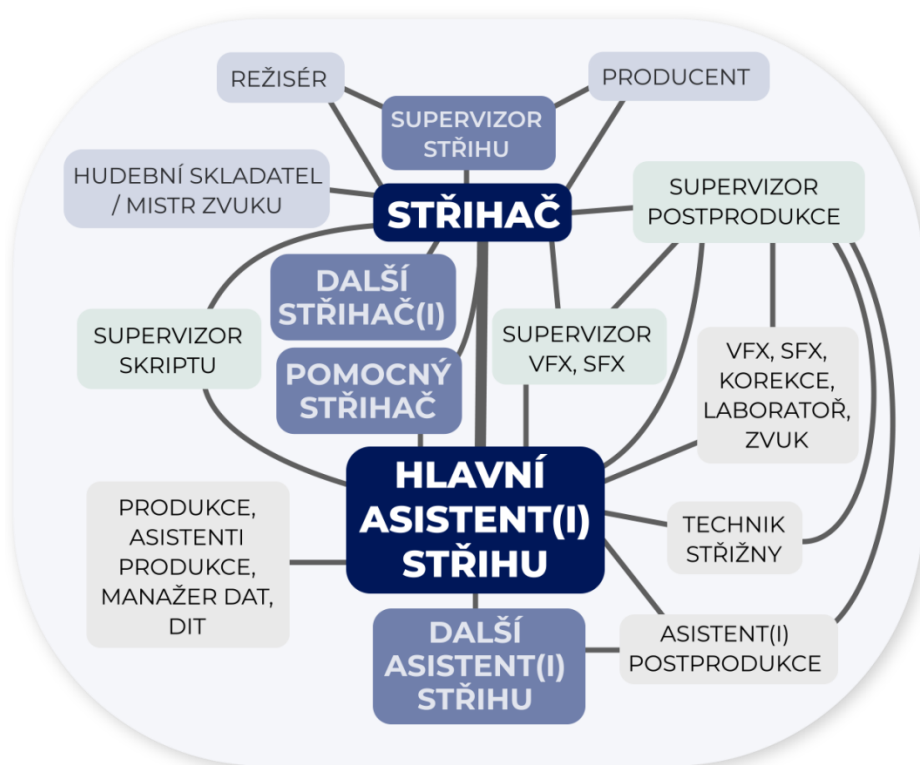
⁸ Standardy pro práci střihače. *Asociace filmových střihačů a střihaček* [online], 2017 [cit. 2020-07-03].

Dostupné z: http://www.asociacestrihacu.cz/wp-content/uploads/2020/01/AFS_standardy_2017.pdf.

⁹ COLEMAN, Lori Jane a Diana FRIEDBERG. *Make the cut: a guide to becoming a successful assistant editor in film and TV*. Boston: Focal Press/Elsevier, c2010. s. 3. ISBN 02-408-1398-7.

¹⁰ *Motion Picture Editors Guild, IATSE 700*. Online. Dostupné z: www.mpeg.org/assistant-editors. [cit. 2024-01-22].

technologii oboru je zpravidla vždy kladen maximální důraz. Příprava materiálu pro střih, organizace projektu během střihu a zajištění předem smluvených výstupních dat jsou alfa a omegou asistentské práce. Komunikační rovina je však neméně důležitá, jelikož film je kolektivní dílo a během celé střihové postprodukce proudí směrem do střižny i z ní kvanta dat, které většinou sám střihač nezvládá koordinovat (resp. nejspíše by to zvládl, ale již by mu nezbylo mnoho mentální kapacity na samotný střih, čímž by s největší pravděpodobností utrpěla výsledná podoba filmu). Produkční rovina zahrnuje úkony zažité spíše ve velkých produkcích u vysoko rozpočtových filmů, kde je potřeba držet v projektu i celkové workflow maximální pořádek. Mluvit můžeme například o tvorbě nejruznějších breakdownů či reportů, které mají za cíl zefektivnit a zprůhlednit proces manipulace s audiovizuálními daty.

Obrázek 2 - Grafické znázornění komunikačního řetězce mezi střižnou a ostatními profesemi filmového štábu. Toto schéma zahrnuje úplný model postprodukčních prací. U některých projektů mohou samozřejmě odpadat dílčí články řetězce. Graf ilustruje maximální možnou šíři propojenosti asistenta střihu s ostatními členy štábu a jejich hierarchické uspořádání.

Asistent střihu je charakterizován jako technicko-komunikační profese, jejímž primárním záměrem je sekundovat střihači projektu. Asistenti střihu bývají často sami aspirujícími střihači, kteří od „zkušenějších“ mohou přebírat jejich zkušenosti. Od této praxe se však s postupem času a především pak s technologickým pokrokem čím dál více ustupuje, protože asistent tráví se střihačem fyzickou přítomností čím dál tím méně času. „Praxe, kdy se asistent učil a získával kompetence stát se střihačem, je minulostí.“¹¹ „Dnes je to jiné - jste v jiné místnosti, nemáte ten přímý kontakt. Nenaučíte se jako asistent tolik, co dříve, jelikož není úplně možné sledovat celý den střihače při práci. Jedná se o jiný, izolovaný druh pracovního vztahu.“¹²

2.1 HISTORIE PROFESE ASISTENTA STŘIHU

„There was more labour, than there is now.“¹³

V kontextu historie střihové asistence je nutné si opět uvědomit rozdíl mezi výkonem (asistentem střihu) a profesí (asistentem střihače). Asistence střihu totiž v českém prostředí prokazatelně fungovala již od 10. let 20. století. Vykonávaly ji většinou profese operatérů, laborantů, lepičů, někdy ale i přímo režisérů či producentů, kteří si sami chystali svůj materiál k následnému střihu. V období 20. let začaly asistentskou práci u některých projektů přebírat první osobnosti samostatných střihačů. Ti byli však v této době vedeni většinou jako laboranti, přestože jednoznačně plnili výkon funkce asistenta střihu, jelikož chystali materiál pro sestřih režisérem. V některých případech část asistentských prací přebíral například jeden filmař z autorských dvojic/trojic (např. Martin Frič – Karel Lamač apod.), o nichž se dalo uvažovat jako o prvních asistentech střihače. Z řad budoucích střihaček/střihačů to byla například Marie Bourová (pod studiem AB Barrandov na pražských Vinohradech) či Anna Vlasová (pod Favoritfilmem).

Ve 30. letech pak jako asistenti střihu začínaly působit další osobnosti první generace samostatných střihačů, např. Antonín Zelenka, Jan Kohout, Josef Dobřichovský atd. Vzhledem k absenci profesní terminologie byli vedeni stále jako laboranti, střihači negativů či pomocní střihači. O jejich pozici na pomezí

¹¹ HOKR, Ondřej. *Asistence střihu: dotazníkové šetření*. 2022. [cit. 2024-02-24].

¹² FRIEDBERG, Diana. *Editor and Assistant Editor Relationships Part 1*. Editors' Lounge [online]. 2014. Dostupné z: <https://youtu.be/tg9ftNr85wg>.

¹³ COHEN, Steven. *Editor and Assistant Editor Relationships Part 1*. Editors' Lounge [online]. 2014. Dostupné z: <https://youtu.be/tg9ftNr85wg>.

technického a uměleckého střihu svědčí mimo jiné i způsob jejich prvních evidencí v titulcích filmů 1. poloviny 30. let (např. „*technická spolupráce a střih filmu*“, „*sestřih*“, „*sestřih obrazu a zvuku*“ atd.). Až s etablováním první generace samostatných českých střihačů (kteří již neasistovali režisérům při střihu, ale sami zodpovídali za uměleckou kvalitu díla), se dalo uvažovat o počátcích profese asistenta střihače (bez střihačů nemohli být logicky ani asistenti střihačů). Ve druhé polovině 30. let (stejně jako i v dalším období) ale některé asistentské práce střihu prováděly i nadále ostatní profese (laboranti, střihači negativů, lepiči atd.), avšak ne ve všech případech (v závislosti na velikost produkce, blízkosti střizny, laboratoří atd.).

S oficiálně uvedenými prvními profesemi asistentů střihu a asistentů střihače se bylo možné setkat až v zestátněné československé kinematografii po roce 1945. S největší pravděpodobností to úzce souviselo se snahami o centralizaci a unifikaci filmové výroby, která v této době navazovala na tendence započaté již za období protektorátu. Podniková úprava všeobecných platových podmínek československého státního filmu z roku 1946 již upravovala a rozlišovala následující profese:

- střihač,
- samostatný střihač,
- asistent střihu,
- pomocník střihače,
- pomocný asistent střihače,
- pomocník střihu.

Vzhledem k samotné existenci těchto tříd musel mít asistent střihu na každé úrovni jiné pracovní povinnosti, spadal-li zároveň pod jiné platové ohodnocení. Důležitým dokumentem byl v tomto ohledu taktéž Návrh zlepšení a urychlení práce na sestřihu dlouhých hraných filmů z roku 1948, který vedoucím střihačům (Janu Kohoutovi, Antonínu Zelenkovi a Josefu Dobřichovskému) přiděloval jednoho až dva „*samostatně pracující asistenty*“ (Speerger, Chaloupek, Stehlík, Miroslav Hájek). Z těchto asistentů se později stali samostatní střihači, kteří měli své další asistenty. Výše zmíněný dokument taktéž stanovoval normu sestříhat minimálně 3 filmy pod supervizí, aby bylo možné stát se vedoucím střihačem.

V 60. a 70. letech na Barrandově stále trvala praxe 1. a 2. asistenta střihu. Dle vzpomínek střihačky Evy Bobkové bylo na 2. asistenta střihu zapotřebí mít

alespoň maturitu a na 1. asistenta střihu absolvované 2 ročníky FAMU: „*Filmové studio Barrandov trvalo na tom, že když tam nastupujete jako asistentka, tak musíte projít všechny pomocné provozy. Takže jsme se museli naučit synchronizovat, číslovat... Na každém tomhle provozu jsme museli být aspoň 14 dní nebo tři týdny. Stáli nad námi se stopkami a museli jsme za minutu udělat tři klasické slepky, abyste mohl být asistentkou.*“¹⁴ K možnosti dosažení postu střihače bylo zapotřebí absolvovat 5 ročníků FAMU, po kterých obvykle následovala asistentské praxe (3 – 5 let).

Pro účely tohoto textu je důležité uvědomit si zásadní rozdíl ve fungování pozice asistenta střihu v 70. a 80. letech v kontextu s porevolučním obdobím 90. let. V 70. - 80. letech byla situace střihové asistence ustálená a jasně nadefinovaná. Asistenti střihu měli vymezené pracoviště zpravidla „přes zeď“ od střihače a měli stanovené jistoty ohledně povahy, obsahu práce i výše výplaty. Na druhou stranu počet míst pro asistenty střihu byl limitován prostorem střižen na Barrandově i lidským faktorem. Tuto praxi ostatně dosvědčuje i současný střihač Petr Sitár, který v druhé polovině 70. let nastupoval jako asistent střihu u Miroslava Hájka: „*Ten počet těch lidí byl limitovaný. Tam nejsou prostě davy asáků a střihačů. To je dané počtem střižen. Tak tam prostě na každou střižnu v podstatě je jeden střihač a jeden asistent, občas dva asistenti.*“¹⁵

Oproti tomu 90. léta charakterizoval pád státního filmu a postupná decentralizace. Střižny se z Barrandova začínaly přesouvat do soukromých nájemních prostor v Praze. S přechodem na digitální systém už asistenti střihu nebyli zaměstnanci státního filmu a nově jsou financováni zpravidla produkcí či přímo střihačem. Ve všeobecné rovině lze 90. léta chápat jako pomyslný můstek k současnému stavu střihové asistence, minimálně v rovině její neukotvenosti. Zatímco z 80. let je možné dohledat tabulky s nastavenými právy i povinnostmi asistentů střihu včetně platového ohodnocení, v 90. letech (a ani dnes) žádný takovýto legislativně ukotvený dokument neexistuje. V 90. letech pro asistenty střihu s postupem času padají jistoty, stejně tak jako potřebné vzdělání a podmínky výkonu práce se stávají čím dál nejasnější. Tento stav v podstatě trvá až do současnosti, kdy je střihová asistence poměrně nesourodou záležitostí s nejasnými hranicemi a různými se pohledy na věc.

¹⁴ Eva Bobková v rozhovoru s Liborem Nemeškalem, 11. 5. 2023. Soukromý archiv autora. Dostupné z: <https://youtu.be/an5Fw8CIpqQ>.

¹⁵ Petr Sitár v rozhovoru s Liborem Nemeškalem, 11. 5. 2023. Soukromý archiv autora. Dostupné z: <https://youtu.be/SV1sSVTdKl8>.

2.2 POROVNÁNÍ POZICE ASISTENTA STŘIHU V ČESKÉM A ZAHRANIČNÍM / EVROPSKÉM A AMERICKÉM PROSTORU

Porovnávat obecně české filmové postprodukční prostředí např. s americkým je bezesporu nemožné vzhledem k obrovskému množství disproporcí. Pozice asistenta střihu („*assistant editora*“) však funguje jak v Hollywoodu, tak i v Česku. Obecně bude mít asistent střihu v západním prostředí daleko širší náplň práce, než je tomu zpravidla zvykem v ČR. Současně s tím bude ale také postaven výš jeho status napříč filmovým štábem stejně tak, jako jeho platové ohodnocení bude zpravidla výrazně vyšší. Asistenti střihu bývají často v českém prostředí využíváni pouze pro počáteční fázi střihové postprodukce (končící synchronizací, popř. loggováním materiálu), zatímco v západních kinematografiích je běžné, že asistent střihu je na projektu přítomen nejen během samotného střihu, ale i po něm. Vychází to opět z logiky možnosti financování jednoho pracovníka navíc (popř. více lidí). Zatímco v amerických produkcích se jedná o zažitý standard, protože si asistenta střihu může produkce dovolit zaplatit i během střihu, u českých celovečerních filmů na asistenta střihu v tomto ohledu často nezbývají finance.

2.2.1 ORGANIZACE V USA

Spojené státy americké coby potenciální možný předobraz organizačních struktur sdružující mnohé filmové profese nabízí filmovým střihačům i asistentům střihu hned dvě „útočiště“, zajišťující svým členům důstojné podmínky v rámci oboru. Členové těchto asociací tak získávají řadu kolektivně vymáhatelných výhod, které obecně zajišťují větší stabilitu a prosperitu oboru střihové skladby jako takové. V obecné rovině se lze ve filmovém průmyslu v USA setkat s tzv. „*union*“ a „*non-union*“ pracovními kontrakty, která s sebou nesou určitá specifika. Primární rozdíl je v tom, zda střihačův, potažmo asistentův pracovní-právní poměr se zaměstnavatelem upravují odbory¹⁶, či nikoliv. „*Union job*“ tedy bude obnášet práci na projektu, kterou upravuje kolektivní smlouva mezi odborovou organizací a zaměstnavatelem (produkcí).

¹⁶ Resp. členství v unii, tzv. *Motion Picture Editors Guild (MPEG)*.

V této smlouvě budou zakotveny podmínky výkonu práce, finanční ohodnocení, možné benefity (stravování atd.).¹⁷

„**Non-union job**“ potom z logiky věci tedy bude práce na projektu, na který se nevztahuje kolektivní smlouva s odborovou organizací MPEG. Střihači a asistentovi stříhu se tedy nedostane takové právní ochrany a takových benefitů, jako u „union jobu“. Na druhou stranu tento typ úvazku nabízí více potenciálního prostoru pro vyjednávání podmínek vzhledem k tomu, že se nemusí vycházet z žádných již vzniklých právních předpisů. Unie v USA nabízí svým členům možnost „být slyšet“ při různých vyjednáváních o pracovních a platových podmínkách, jistotu dodržování pracovních podmínek, zdravotní a důchodové výhody, nejrůznější výukové a školicí programy či networking. Jedná se o ACE (*American Cinema Editors*) a MPEG (*Motion Picture Editors Guild*).

AMERICAN CINEMA EDITORS (ACE)

Tato organizace si klade za cíl rozvíjet umění a vědu profese filmového stříhu, zvýšit zábavní hodnotu filmů, vědeckého úspěchu v tvůrčím umění filmového stříhu a přivést do úzkého spojení ty filmové střihače, kteří chtějí pozvednout prestiž a důstojnost oboru stříhové skladby.¹⁸ Asociace vznikla roku 1950 schůzí 108 někdejších nejvýznamnějších střihačů v oboru. Všichni její členové jsou oprávněni užívat za svým jménem zkratku ACE, které si lze povšimnout často v titulkových sekvencích amerických celovečerních filmů. ACE přímo nedefinuje osobu asistenta stříhu ani nevytyčuje rámec jeho práv a povinností a to z důvodu unikátnosti každého řešeného projektu. Příkladá mu však velký význam a ve svém programovém prohlášení doporučuje, aby poměr střihačů a asistentů stříhu byl u každého projektu vždy 1:1, tudíž aby na jednoho střihače připadal jeden asistent stříhu.¹⁹ Zdůrazňuje zároveň přínos asistentů stříhu k úspěchu filmových a televizních projektů. Asistentům stříhu nabízí ACE mnoho pracovních příležitostí, stejně tak jako vzdělávacích programů

¹⁷ ACE. *American Cinema Editors (Best Practices Guide for Post-Production)*. Online. Dostupné z: <https://americancinemaeditors.org/wp-content/uploads/2018/06/ACE-Best-Practices-Guide.pdf>. [cit. 2024-02-29].

¹⁸ ACE. *American Cinema Editors (About ACE)*. Online. Dostupné z: <https://americancinemaeditors.org/about-ace/>. [cit. 2024-02-29].

¹⁹ ACE. *American Cinema Editors (Best Practices Guide for Post-Production)*. Online. Dostupné z: <https://americancinemaeditors.org/wp-content/uploads/2018/06/ACE-Best-Practices-Guide.pdf>. [cit. 2024-02-29].

a networkingových akcí. Aktivní členství v ACE je však pouze na pozvání. Jakmile je členství schváleno, nový člen hradí počáteční poplatek ve výši 1 100 USD (≈25 000 Kč) a každoroční poplatek 400 USD (≈9 100 Kč). Ačkoliv se na naše tuzemské poměry tyto částky mohou zdát vysoké, pracovně-právní výhody plynoucí z členství v unii vstupní poplatky minimálně vyváží.

MOTION PICTURE EDITORS GUILD (MPEG)

MPEG je americká odborová organizace, která zastupuje filmové a televizní střihače a další profese v rámci postprodukce. Oficiálně spadá pod mnohem větší instituci IATSE (*International Alliance of Theatrical Stage Employees*), která zastihuje mnoho dalších odvětví zábavního průmyslu kromě filmových tvůrců. Zatímco ACE se primárně zaměřuje na propagaci umění a řemesla střihu, prioritou MPEG je zastupování zájmů svých členů při jednáních se zaměstnavatelem o mzdách a pracovních podmínkách. Americká unie střihačů a asistentů střihu *Motion Picture Editors Guild, Local 700* (MPEG) má přímo na svých internetových stránkách nastavený defaultní ceník týkající se „union“ a „non-union“ prací střihačů i asistentů střihu.²⁰ V uživatelsky relativně přehledném prostředí si tak lze libovolně prohlédnout jednotlivé platové třídy dle druhu zařazení projektu a dle konkrétní profese. Například asistentovi střihu u nezávislé postprodukční společnosti by měl pro rok 2023 náležet týdenní plat 2 296 USD (≈52 257 Kč). Hodinová sazba tak vychází na 48 USD (≈1 092 Kč).

2.2.2 ORGANIZACE V ČR

Na poli tuzemského filmu se lze v kontextu střihové skladby a její asistenci setkat pouze s jedinou organizací – AFS (*Asociace filmových střihačů a střihaček*), jež si klade za cíl „pozvednutí úrovně střihové skladby, aby tak přispěla ke zlepšení české audiovizuální kultury jako celku.“²¹ Coby nezávislá profesní organizace se AFS snaží o ochranu práv a zájmů střihačů, asistentů střihu a dalších profesí filmové postprodukce v oblasti pracovních podmínek i v oblasti odměňování za výkon profese. AFS vznikla roku 2013 jako reakce na již nefungující AFTS (*Asociaci filmových a televizních střihačů*) z 90. let a i před tím plnilo funkci odborů pro střihače a asistenty střihu ROH (*Revoluční*

²⁰ MOTION PICTURE EDITORS GUILD (MPEG). *Wages, Contracts and Holidays*. Online. Dostupné z: <https://www.editorsguild.com/Wages-and-Contracts>. [cit. 2024-02-29].

²¹ ASOCIACE FILMOVÝCH STŘIHAČŮ A STŘIHAČEK. *Asociace*. Online. 2013. Dostupné z: <http://www.asociacestrihacu.cz/o-nas/asociace/>. [cit. 2024-02-29].

odborové hnutí). V současné době má AFS celkem 62 aktivních členů.²² Svým členům nabízí různé služby, jako například poradenství, vzdělávání nebo networking. Upravuje mimo jiné základní sazby za střižové i asistentské práce. Doporučený ceník však není tak komplexní jako jeho americký model a pro asistenta stříhu udává pouze minimální platovou hranici 400 Kč/hod.²³ Při osmihodinové pracovní době by si asistent stříhu po odpracovaném týdnu tedy měl přijít celkem na 16 000 Kč.

Doporučený ceník:

Druh díla	Výsledná stopáž	Min. doba stříhu	Min. odměna	poznámky
autorský stříh	do 10 min.	3 dny	6000 Kč/den	max. stopáž hrubého materiálu 3h.*
	do 30 min.	10 dní	6000 Kč/den	max. stopáž hrubého materiálu 15h.*
	do 60 min.	25 dní	6000 Kč/den	max. stopáž hrubého materiálu 30h.*
	celovečerní hraný film	3 a více měsíců	paušálně stanovená, od 400 000/projekt	
	celovečerní dokumentární film	3 a více měsíců	paušálně stanovená, od 300 000/projekt, min. 60 000/měsíc	
publicistika	do 10 min.	2 dny	5000 Kč/den	
	do 30 min.	6 dní	5000 Kč/den	
asistent stříhu/operátor			od 400 Kč/hod.	
pronájem střížny			min. 2000 Kč/den paušální částka: min. 30 000 Kč/měsíc	(či dle konkrétní technické náročnosti)

* v případě překročení max. stopáže hrubého materiálu je doporučeno navýšit počet dní odpovídající nadstandardní stopáži

Obrázek 3 - Příklad tabulkových platů asistentů stříhu v České republice (pod záštitou organizace AFS).

Nejednoznačné vymezení náplně práce asistenta stříhu stejně jako jeho práv a povinností je jedním z mnoha faktorů rozdílného chápání této profese. Podíváme-li se na oficiální dokument doporučené postprodukční workflow, výkon funkce asistenta stříhu pouze ohraničuje hlavní střižové práce na díle. Na poli tuzemského filmu je asistent stříhu tedy chápán pouze jako ryze technický pracovník, který připravuje vstupní a výstupní data pro střihače. Absenci jakéhokoliv jiného institucionálního členění v tomto směru potvrzuje i střihač

²² Informace platná k 29. 2. 2024.

²³ Pro rok 2024 došlo k navýšení doporučeného ceníku napříč všemi tabulkovými položkami. Pro rok 2023 byla doporučena sazba pro výkon asistenta stříhu/operátora „od 250 Kč/hod.“.

s bohatou asistentskou zkušeností Filip De Pina: „Co se asistentů týče, tak se lidé různě domlouvají maximálně tak někde na FAMU na facebookových skupinách. Všechno to funguje spíš jen na základě ústní dohody. Ale že by fungovala nějaká jiná organizace než AFS, to si nemyslím. Nebo já o ničem takovém nevím.“²⁴

REFLEXE STŘIHOVÉ ASISTENCE V ČESKÉM ŠKOLSTVÍ

„To, co se na začátku školy člověk učí, jak se jaký záběr sváže... Tak to brzo zjistíte, že to je to nejmín důležitý.“²⁵

V České republice je studium filmu v teoretické rovině možné na vysoké škole v Praze, Brně či Olomouci. Praktická filmová tvorba je však zúžena na pražskou FAMU, píseckou FAMO a zlínskou UTB. Na všech těchto univerzitách je možné absolvovat praktickou audiovizuální tvorbu s dosažením titulu BcA., popř. MgA., se zaměřením na střihovou skladbu. Vzhledem k propojenosti českého a slovenského filmového prostředí je velmi relevantní institucí i bratislavská VŠMU, která je cílem i mnohých českých studentů. Všechny tyto instituce generují pravidelný přísun filmových profesionálů, jak se však staví k postu asistenta střihu? Reflektují jej v rámci výuky nějak? Nebo je profilem absolventa těchto univerzit vždy jen „hlavní“ střihač?

UNIVERZITA	STUPEŇ STUDIA	PŘÍPRAVA NA STŘIHOVOU ASISTENCI*
FAMU (Praha)	BcA.	ANO
	MgA.	NE
FAMO (Písek)	BcA.	NE
	MgA.	NE
SVOŠF (Písek)	DiS.	ANO
UTB (Zlín)	BcA.	ANO
	MgA.	NE
VŠMU (Bratislava)	BcA.	ANO
	MgA.	NE

*Dle profilu absolventa či jiných veřejně dostupných informací

Tabulka 1 - Porovnání vysokých škol se zaměřením na střihovou skladbu v kontextu programové přípravy studentů na výkon profese asistenta střihu, dle profilu absolventa či jiných veřejně dostupných informací.

²⁴ DE PINA, Filip, střihač [ústní sdělení]. online, 30. 4. 2021.

²⁵ Jan Mattlach v rozhovoru s Liborem Nemeškalem, 9. 5. 2023. Soukromý archiv autora. Dostupné z: <https://youtu.be/f2T8AVoq4Cw>.

Z výše uvedené tabulky je patrné, že systematické vzdělávání budoucích asistentů střihu v České a Slovenské republice probíhá zpravidla v nižších stupních formy studia, jako je bakalářský či diplomovaný specialista v případě písecké SVOŠF. Navazující magisterské stupně studia jsou již vyhrazeny prioritně autorskému, dramaturgickému smýšlení nad střihovou skladbou a vedení studentů k postu hlavního střihače na audiovizuálních dílech. Do úvahy by se samozřejmě dalo vzít i středoškolské prostředí, které zvláště v posledních letech zaznamenává rapidní nárůst multimediálních oborů. Studenti zde však získávají zpravidla pouze obecné povědomí o filmové tvorbě, nepříliš dostatečné pro účely výkonu práce na zásadnějších (celovečerních) snímcích, a to ani v rovině asistenta střihu. Ze stejného důvodu byla z analýzy současného stavu vyjmuta např. i *Slezská univerzita v Opavě* (SLU), kde lze rovněž studovat Audiovizuální tvorbu v bakalářském či magisterském stupni studia. Vzhledem k absenci profilování studentů k jednomu konkrétnímu oboru ovšem o SLU nelze uvažovat jako o instituci, která by programově pracovala s pozicí asistenta střihu ve vztahu s výslednými cíli studia. Studenti si zde rozšiřují povědomí o filmové tvorbě pouze v obecné rovině.

3. VÝZNAM ASISTENTA STŘIHU

3.1 ARGUMENTY PRO VYUŽITÍ ASISTENTA STŘIHU NA PROJEKTU

Možný kvalitnější výsledný produkt: Projekt s asistentem střihu a bez něj se bude bezpochyby v mnohém lišit v procesu tvorby a dost možná i v samotném finálním produktu. Osoba asistenta střihu může mít na výsledek díla významný (nepřímý) dopad. Asistent pomáhá střihači v mnoha ohledech, čímž mu umožňuje plně se soustředit na umělecky hodnotnější záležitosti, jako je např. dramaturgie, koncept a umělecké pojetí díla. Práce asistenta střihu tedy odlehčuje střihači od technických, komunikačních a produkčních úkolů, které by jej brzdily v kreativním procesu tvorby. Střihač má tudíž v teoretické rovině lepší vstupní předpoklady pro odvedení kvalitnější práce, než pokud by si celý projekt odasistoval sám. „...*Pokud bych to dělal od začátku já (přípravné práce, pozn. aut.), tak mi to prostě vezme tolik energie, že než se ke střihu dostanu, tak už prostě budu unavený. A druhá věc je, že mám vlastně naprosto svěží pohled*

*na ten materiál... A tím pádem, podle mě, to také pomáhá kvalitě toho výsledku.*²⁶

Spolehlivější proces výroby díla: Rozdílný přístup k práci bude určitě vládnout ve střižně, kde má střihač svým asistentem připravené veškeré podklady a ve střižně, kde se střihač před začátkem samotného stříhu musí nejdřív zabývat množstvím zdrojového materiálu. V prvním případě bude atmosféra ve střižně určitě obecně příjemnější a s menší mírou stresu. Z produkčního hlediska lze asistenta stříhu vnímat jako pomyslnou jistotu, že bude v rámci stříhové postprodukce vše probíhat, jak má. *„Přínos je, že to technicky dám nějak dohromady... Střihač se s tím pak aspoň nebabrá a nehledá pořád něco.*“²⁷

AV data pod kontrolou: Přítomnost asistenta stříhu na projektu taktéž pomáhá udržet veškerá obrazovo-zvuková data patřičně zorganizovaná podle předem nastavených struktur. To dává projektu větší možnosti i zpětného dohledávání konkrétních záběrů, scén a jednotlivých verzí například i po skončení všech postprodukčních prací. Každý střihač jistě ocení, když může začít pracovat s již pečlivě utříděným materiálem namísto toho, aby před samotným stříhem teprve sám procházel jednotky, desítky či stovky hodin zdrojového materiálu a složitě zjišťoval, kam který obrazový či zvukový klip patří. *„Málokdo si uvědomuje, že asistentská práce není jenom o tom synchronizovat materiál, ale že asistent může střihači nebo i produkci přinést nějakou přidanou hodnotu.*“²⁸

Dodržení nastavených termínů a rychlost obecně: Dva páry rukou a dva mozky odvedou zaručeně více práce za danou jednotku času než pouze jeden pár rukou a jeden mozek. Zvláště na projektech s hraničními deadliny může být přítomnost asistenta stříhu na projektu zásadní. Dělbá pracovních úkonů mezi asistentem a střihačem logicky vždy ústí v úsporu času. Důležitý je také fakt, že asistent stříhu nemusí být vždy nutně nápomocný pouze s technicko-komunikačními rutinními úkony, ale i s kreativním procesem tvorby, jakým je například tvorba hrubého stříhu díla. *„Například při práci na seriálech asistenta používám tak, že vlastně on udělá první (multou) verzi.*“²⁹

²⁶ ŠLAPETA, Maroš, střihač [ústní sdělení]. Bratislava, 21. 2. 2023.

²⁷ MARKOVÁ, Monika, asistentka stříhu [ústní sdělení]. online, 22. 1. 2024.

²⁸ DE PINA, Filip, střihač [ústní sdělení]. online, 30. 4. 2021.

²⁹ ŠLAPETA, Maroš, střihač [ústní sdělení]. Bratislava, 21. 2. 2023.

3.2 ARGUMENTY PROTI VYUŽITÍ ASISTENTA STŘIHU NA PROJEKTU

Finance: Nejčastějším důvodem, proč si producent ani střihač asistenta střihu neprosadí a nepřizvou k danému projektu, jsou bezesporu peníze. I kdyby si celý štáb uvědomoval důležitost této profese, pokud na asistenta střihu jednoduše nezbydou finance, bude se výroba filmu muset obejít bez něj. O to více činností budou muset logicky zvládnout střihač a ostatní postprodukční pracovníci, kteří si budou muset rozdělit jeho povinnosti mezi sebe. Výroba AV díla bývá zpravidla finančně náročnou záležitostí (samozřejmě v závislosti na očekávané kvalitě finálního produktu). Značnou část celkového budgetu obvykle pojmuje zvolené produkční i postprodukční technologie, herci, zajištění lokace, hlavní štábové složky a mnoho dalších klíčových položek, potřebných pro zajištění, nasnímání a následnou editaci filmované látky. Může se stát, že na asistenta střihu se již žádné peníze vyčlenit zkrátka nepodaří.

„Projekty, které jsou třeba pro televizi, tak tam ty finanční podmínky kolikrát nejsou úplně ideální. Ale to nejsou ani vlastně, co se týká honoráře pro střihače. Pokud se jedná o celovečerní formát, tak tam jsou ty podmínky o něco lepší. Ale myslím si, že to ohodnocení je důstojné, nebo adekvátní.“³⁰

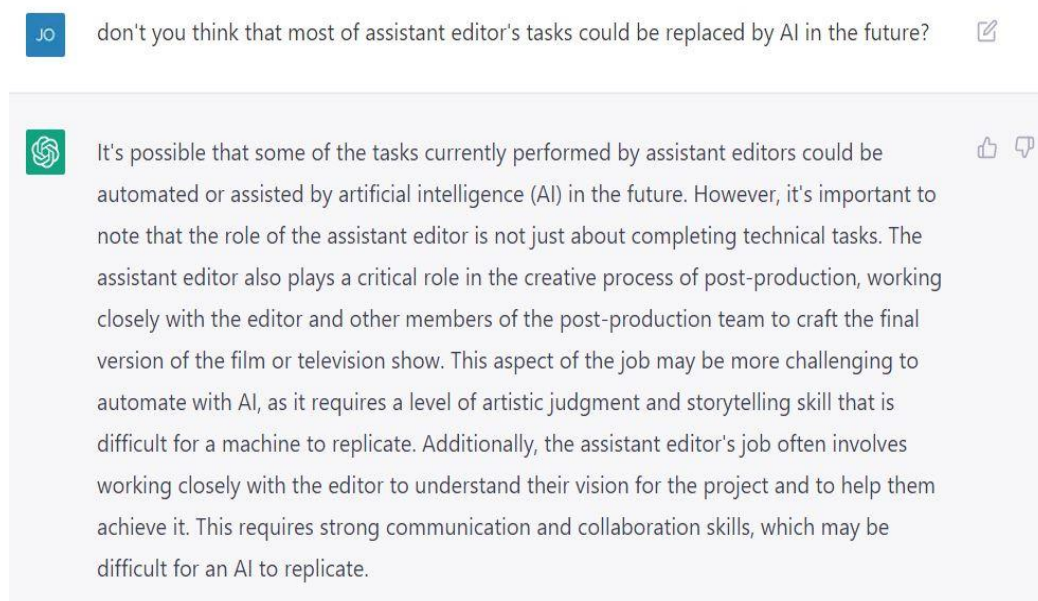
Není pro něj využití: Dalším důvodem, proč nenajmout asistenta střihu k projektu, může být jednoduše fakt, že pro něj zkrátka není využití. Přesto se však bude jednat o minimální vzorek možných projektů. Audiovizuální tvorbu lze dělit do nespočtu kategorií, z nichž některé z povahy věci přítomnost asistenta střihu nevyžadují. Jako příklady lze uvést jednoduché krátkometrážní snímky, živá vysílání, korporátní videa, jednoduché online či televizní reklamy nebo zkrátka jakýkoliv projekt, u kterého nejsou žádné větší nároky na organizaci či správu dat.

Automatizace: Práce asistenta střihu je primárně (avšak NEJEN!) technologickou záležitostí. Nabízí se zde tedy otázka, proč by měl filmový štáb vlastně vynakládat finanční prostředky na dílčí střihové procesy, které mohou být zautomatizovány a zoptimalizovány pomocí skriptů, plug-inů či jiných technologických vychytávek? Podíváme-li se např. na téma synchronizace zdrojového obrazu se zvukem, lze jednotlivá obrazová a zvuková data synchronizovat manuálně, což (ať už v případě využití digitální či analogové klapky) zabere přinejmenším desítky minut či několik hodin v závislosti na

³⁰ DE PINA, Filip, střihač [ústní sdělení]. online, 30. 4. 2021.

celkovém množství AV dat. S pomocí nejrozumnějších Auto-Sync funkcí je však celý tento proces zkrácen na vteřiny³¹, maximálně jednotky minut díky pokročilé analýze jednotlivých zvukových křivek, které jsou (zpravidla vždy) správně přiřazeny k patřičnému video klipu.

Přestože již teď dochází (a do budoucna zřejmě i nadále bude docházet) k postupnému přebírání pracovní náplně lidí stroji, z celkového pohledu je idea nahrazení funkce střihače či asistenta střihu zatím z praktického hlediska nerealizovatelná. Tento fakt ostatně potvrzuje i sama AI, u které je zatím patrná velmi úctyhodná sebereflexe (viz screenshot níže). Samotná umělá inteligence (resp. model ChatGPT 3) si je vědoma faktu, že spousta věcí z náplně práce asistenta střihu již lze (nebo bude možné v budoucnu) zoptimalizovat pomocí AI. Na druhou stranu přiznává, že aspekt komunikace a spolupráce na úrovni asistent střihu – střihač je natolik sofistikovanou záležitostí, že jej AI nahradí jen stěží. Zároveň je však důležité mít na paměti, že odpovědi AI chatbotů bývají zpravidla koncipovány velmi neutrálně až „politicky“.

Obrázek 4 - Výstřižek z konverzace s OpenAI chatbotem ChatGPT 3 na téma nahrazení asistenta střihu umělou inteligencí.³²

³¹ Při správném nastavení timecodu obrazu a zvuku.

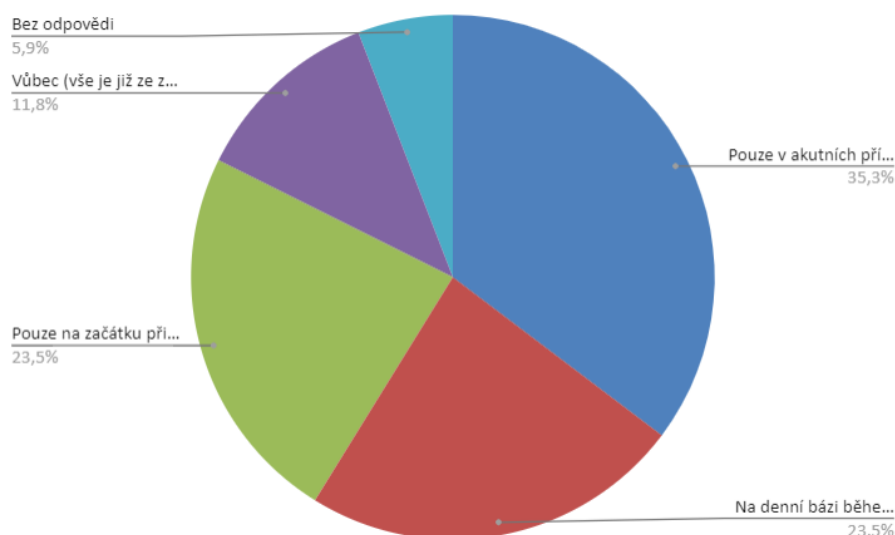
³² Text vygenerovaný službou ChatGPT, 10. ledna 2023, OpenAI, <https://chat.openai.com/chat>.

4. METODIKA

4.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Tato práce je psána s akcentem na český filmový průmysl, a proto bylo vytvořeno dotazníkové šetření věnující se postavě asistenta střihu na poli především českého celovečerního filmu. Jednotlivé otázky prošly značným vývojem, zejména po několika konzultacích se školitelem. Původně byly technologičtějšího rázu, ovšem po zralé úvaze se v druhé fázi těžiště bádání přesunulo více k postavě asistenta, k jeho klíčovým vlastnostem, komunikačním schopnostem a popisu člověka jako takového. V třetí (finální) verzi setu otázek došlo ještě k rozdělení jednoho dotazníku do dvou. Jeden byl určen přímo asistentům střihu či střihačům s bývalou asistentskou praxí a druhý ryzím střihačům bez předchozí asistentské praxe, aby bylo možné na problematiku nahlížet z obou potřebných stran.

Samotná interpretace dotazníku byla provedena dohromady, ovšem pokud by bylo potřeba nahlédnout na konkrétní otázku více z pohledu asistentů střihu či naopak střihačů, i to je možné. Dotazníkové šetření bylo distribuováno s pomocí české Asociace filmových střihačů a střihaček z. s., celkem se podařilo získat 18 respondentů. Toto číslo se nemusí jevit jako příliš vysoké, vezmeme-li však v úvahu českou asistentsko-střihovou obci, jedná se dle mého názoru o validní vzorek. Kompletní interpretace dotazníku je k dispozici na tomto [odkazu](#).

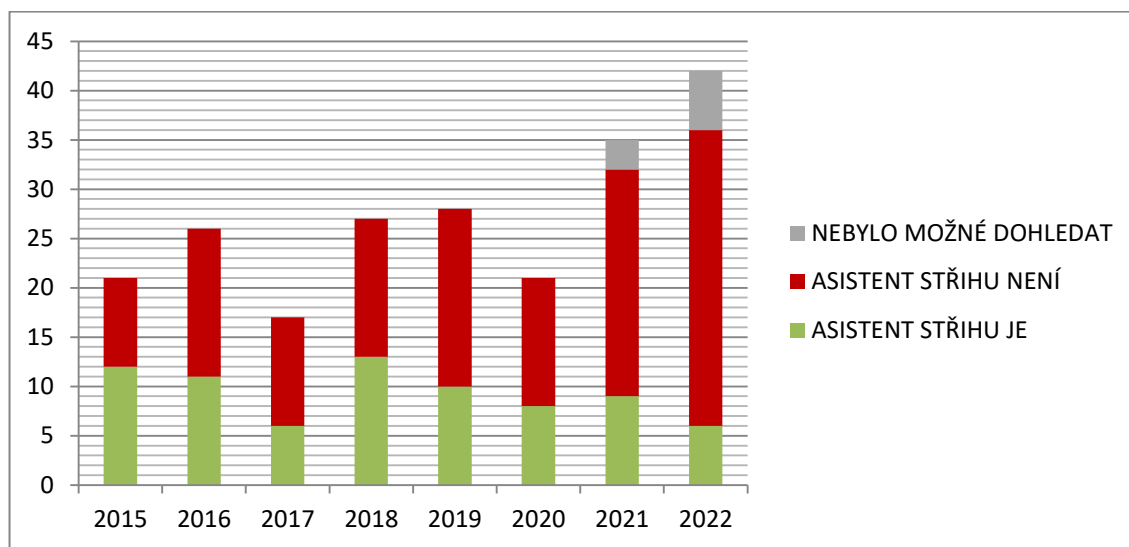

Graf 1 - Grafické znázornění četnosti komunikace oslovených asistentů střihu se střihačem na projektu. Nejčastěji probíhá komunikace pouze v akutních případech (v případě změn, výskytu technických chyb atd.).

4.2 DATABÁZE DOHLEDATELNÝCH ASISTENTŮ STŘIHU V ČESKÉM CELOVEČERNÍM FILMU MEZI LETY 2015-2022

V rámci analýzy současného stavu bylo zkoumáno celkem 217 českých celovečerních hraných filmů v období celkem 8 uplynulých let (2015 – 2022). Z celkového počtu 217 filmů za 8 let mělo uvedeného asistenta „pouze“ 75 filmů. U 133 filmů nebylo jméno asistenta střihu dohledáno. Znamená to tedy, že asistent střihu se buď na filmu nepodílel (střihač byl tedy sám sobě asistentem), nebo asistent střihu nebyl patřičně referencován a nemohl být tudíž dohledán. U 9 filmů se bohužel k datu tvorby této práce nepodařilo ověřit, zda byl asistent střihu uveden u projektu, či nikoliv. Kompletní získaná data naleznete na tomto [odkazu](#).

- Celkem sledovaných let: 8
- Celkem sledovaných filmů: 217
- Celkem dohledáno jmen asistentů: 50
- Celkem filmů s uvedeným asistentem: 75
- Celkem filmů bez uvedeného asistenta: 133
- Nepodařilo se dohledat informaci o asistenci: 9

Graf 2 - Grafické znázornění RŮSTU vzniku českých celovečerních filmů (osa Y) a zároveň POKLESU dohledatelných jmen asistentů střihu (červená část jednotlivých sloupců).

4.3 ROZHOVORY S VYBRANÝMI STŘIHAČI A ASISTENTY STŘIHU

Další použitou metodou pro získání důležitých informací byly polostrukturované rozhovory vedené v průběhu celého doktorského studia. Výběr respondentů nepřímo navazuje na výše zmíněnou databázi dohledatelných asistentů střihu z let 2015 – 2022, kde dva z pěti respondentů jsou zástupci „nejaktivnějších“ asistentů střihu ze sledovaného období. Typově se nakonec podařilo oslovit zajímavý vzorek respondentů, tvořící z mého úhlu pohledu velmi pestrou paletu filmových profesionálů s různými (mnohdy i protichůdnými) názory na zkoumanou problematiku. Přepisy všech polostrukturovaných rozhovorů jsou k dispozici na následujícím [odkazu](#). Celkem se tedy podařilo uskutečnit rozhovory s následujícími respondenty:

Jméno	Pohlaví	Primární pozice	Prostředí
Filip De Pina	Muž	Střihač s bohatou asistentskou zkušeností	CZ
Maroš Šlapeta	Muž	Střihač s netradičním pojetím spolupráce s asistenty střihu	CZ / SK
Jakub Podmanický	Muž	Střihač s bohatou asistentskou zkušeností	CZ
Alexandra Slašťanová	Žena	Střihačka s bohatou zahraniční asistentskou zkušeností	CZ / SK / Francie
Monika Marková	Žena	„Ryzí“ asistentka střihu	CZ

Tabulka 2 - Přehled respondentů určených k polostrukturovaným rozhovorům na téma střihové asistence i s jejich hlavními charakteristikami.

Díky všem výše zmíněným použitým metodám se nám podařilo vytvořit relativně ucelenou analýzu současného stavu pozice asistenta střihu v tuzemském prostředí. Vytvořená databáze dohledatelných asistentů střihu českých filmů mezi lety 2015 – 2022 nám pomohla uvědomit si neviditelnost (možná i zanedbanost) této profese a zároveň akcentovala jednu z výzkumných otázek: Je asistent střihu v dnešní filmové tvorbě vůbec potřebný? Tabulka nám sběrnou metodou též pomohla „demaskovat“ některé z „nejaktivnějších“ asistentů střihu posledních let. Kombinací jmen získaných z této databáze a z absolvování odborné stáže na VŠMU v Bratislavě vzešla jména pro polostrukturované rozhovory, ve kterých byl prostor zeptat se na konkrétní aspekty a názory na základě asistentské praxe každého respondenta. Dotazníkové šetření nám poté pomohlo definovat mnohé detaily z výkonu práce asistentů střihu, stejně tak jako vysledovat soubor ideálních vlastností pro asistenta střihu.

5. ZÁVĚR

„Asistent střihu dělá ve střihně vše, kromě samotného střihu.“ Zatímco na jednom projektu asistent střihu přispěje svým úsilím minimálně ve formě drobných technických úkonů, u projektu druhého se může jednat klidně o půl roku systematické a konzistentní technicko-komunikačně-produkční práce. Shrnout však závěr celého textu v pouhé tvrzení „výkon práce asistenta střihu se liší projekt od projektu“ by bylo poměrně jednoduché, přestože je tato teze obecně platná.

Na rozdíl od západního filmového průmyslu nejsou v českém postprodukčním světě tak dogmaticky zažité standardy a nároky na výkon funkce asistenta střihu. Celkový rámec práce asistenta závisí na mnoha faktorech, jako je např. domluva se střihačem, produkcí, časových i finančních možností daného projektu. **Jak se tedy liší náplň práce asistenta střihu v českých podmínkách v porovnání se „západními“ kinematografiemi?** Obecně toho bude mít „český“ asistent střihu na starosti mnohem méně, vzhledem k tomu, že mnozí střihači (potažmo produkce) vnímají asistenta střihu jako osobu, jejímž primárním úkolem je připravit materiál střihači. Jakoby neexistovaly žádné další úkony v průběhu či po skončení střihu, se kterými by asistent střihu mohl být více než nápomocen. Opět se však točíme v kruhu a narážíme na limity zejména financí.

Může asistent střihu stříhat? Respektive: **je pozice asistenta střihu ryze technologicko-komunikační záležitostí? Nebo zasahuje náplň jeho práce i do kreativní složky tvorby audiovizuálního díla?** Většina střihačů nebude asistentovi svěřovat žádné kreativní úkony spojené se střihem díla. Najdou se však tací, kteří si rádi vyslechnou alespoň asistentovu zpětnou vazbu na konkrétní střihovou verzi, i tací, kteří asistenta plně začlení do střihu díla v podobě výroby první (resp. nulté) verze či při střihu sekundárních výstupů, jako je trailer, teaser, gag reel nebo např. recap sekvence v seriálové tvorbě. Obecně však lze říci, že střihači s žádostí o pomoc se střihem asistenta střihu zpravidla nikdy neosloví. K tomu je potřeba notná dávka aktivity a iniciativy ze strany asistenta.

Je asistent střihu v „dnešní“ filmové tvorbě vůbec potřebný? *„Vždy je tam hromada technické práce. Ta práce nezmizí... Takže asi ano, asistent střihu tady bude pořád.“*³³ *„Většinou zvukaři s tím šermují, že to není problém sesynchronizovat, jenom zmáčknu jeden čudlík a je to tam, ale ono to tak úplně*

³³ PODMANICKÝ, Jakub, střihač [ústní sdělení]. online, 10. 1. 2024.

nefunguje... Asi časem nás nahradí nějaká umělá inteligence, jen teda už u toho natáčení budou muset být všichni pečlivější.“³⁴

Důležité je rozlišovat asistenty střihu a asistenty střihače. S druhou zmíněnou profesí se v dnešních nastavených podmínkách tuzemského filmu příliš nesetkáme - jednoduše z finančních důvodů. Zatímco asistent střihu se obvykle soustředí na organizační a technické úkony v širším smyslu, asistent střihače je více zaměřen na konkrétní aspekty samotného procesu střihu a práci přímo s materiálem. U menších produkčních jednotek či u nízkorozpočtových projektů se mohou tyto dvě role překrývat.

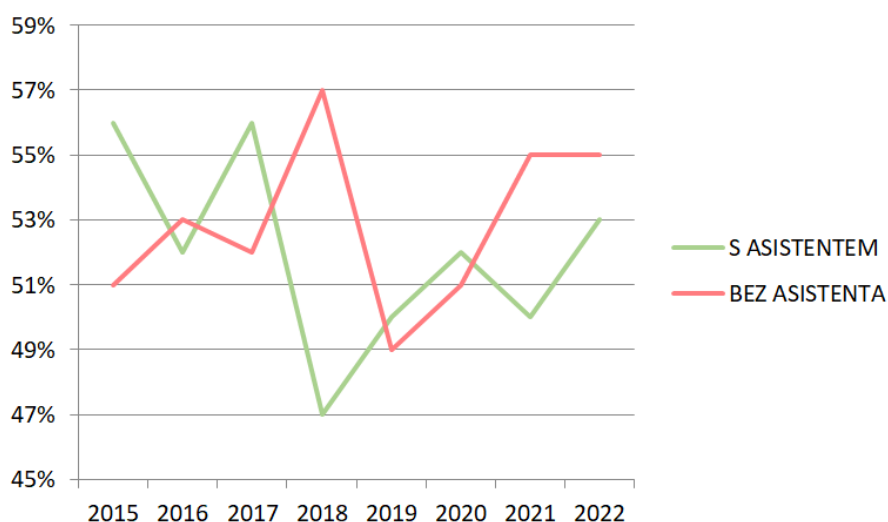
Dostáváme se k naší nejtěžejší otázce: **Jaký je reálný přínos asistenta střihu audiovizuálnímu projektu?** Přestože je toto hledisko extrémně složité na hodnocení i zevšeobecnění, pokusil jsem se o něj kvantitativní analýzou dat rozšířením databáze dohledatelných asistentů střihu, vzniklé v rámci tohoto výzkumu. K jednotlivým filmům bylo připsáno divácké hodnocení³⁵ z webové databáze ČSFD.cz a následně porovnávalo mezi filmy s dohledatelným asistentem střihu a bez něj. Data z tohoto rozšíření tabulky jsou dostupná na tomto [odkazu](#). Z komparační analýzy bohužel nebylo možné vytvořit jakékoliv relevantní závěry, jelikož se aritmetický průměr hodnocení filmů pohybuje konstantně kolem 50 % bez ohledu na přítomnosti asistenta střihu. Z tohoto úhlu pohledu tedy nelze potvrdit ani vyvrátit všeobecné tvrzení, že přítomnost asistenta střihu na projektu znamená méně/více kvalitní výsledný snímek.

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PRŮMĚRNÉ HODNOTY S ASISTENTEM	56%	52%	56%	47%	50%	52%	50%	53%
ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
NEJVYŠŠÍ HODNOTY BEZ ASISTENTA	51%	53%	52%	57%	49%	51%	55%	55%

Tabulka 3 - Porovnání průměrných ČSFD.cz hodnocení filmů s dohledatelnými asistenty střihu a bez nich mezi lety 2015 - 2022.

³⁴ MARKOVÁ, Monika, asistentka střihu [ústní sdělení]. online, 22. 1. 2024.

³⁵ Platné k 25.1.2024.

Graf 3 - Porovnání průměrných ČSFD.cz hodnocení filmů s dohledatelnými asistenty střihu a bez nich mezi lety 2015 - 2022.

Plnohodnotní asistenti střihu dnes často nalézají uplatnění především v televizních studiích a velkých filmových produkcích, které si mohou dovolit rozsáhlé produkční týmy a takto vysoce specializované pracovníky. Tyto produkce zpravidla generují velké množství projektů a spoléhají se tak na práci kvalitních a zaběhlých asistentů střihu, kteří proces střihové postprodukce maximálně urychlí a zjednoduší. Je však důležité akcentovat fakt, že přestože asistenti střihu hrají mnohdy zásadní roli ve filmové a televizní postprodukci, často nejsou správně okreditováni minimálně v závěrečných titulcích.

Tento nedostatek uznání může odrážet nedostatek povědomí o jejich práci a ve výsledku i přínosu pro výsledný produkt. Doufám, že tato práce přispěje alespoň částečně k lepšímu porozumění funkce asistenta střihu, která již dlouhou dobu v tuzemském prostředí nebyla zmapována. Zároveň tento text doufám dostatečně zdůrazňuje význam postu asistenta střihu v kontextu současné filmové tvorby, jelikož jej mj. z vlastní praxe vnímám stále jako důležitou součást střihové postprodukce jako celku. Snad budou výše uvedené poznatky inspirující pro další výzkum a pozitivní změny v tuzemském filmovém průmyslu...

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- ACE. *American Cinema Editors (About ACE)*. Online. Dostupné z: <https://americancinemaeditors.org/about-ace/>. [cit. 2024-02-29].
- ACE. *American Cinema Editors (Best Practices Guide for Post-Production)*. Online. Dostupné z: <https://americancinemaeditors.org/wp-content/uploads/2018/06/ACE-Best-Practices-Guide.pdf>. [cit. 2024-02-29].
- ASOCIACE FILMOVÝCH STŘIHAČŮ A STŘIHAČEK. *Asociace*. Online. 2013. Dostupné z: <http://www.asociacestrihacu.cz/o-nas/asociace/>. [cit. 2024-02-29].
- Assistant Editor Responsibilities* [online]. CARRION, Alfonzo. 2020 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.askthefonz.com/blog/2019/8/1/responsibilities-of-an-assistant-editor>.
- COLEMAN, Lori Jane a Diana FRIEDBERG. *Make the cut: a guide to becoming a successful assistant editor in film and TV*. Boston: Focal Press/Elsevier, c2010. ISBN 02-408-1398-7.
- COHEN, Steven. *Editor and Assistant Editor Relationships Part 1*. Editors' Lounge [online]. 2014. Dostupné z: <https://youtu.be/tg9ftNr85wg>.
- DE PINA, Filip, střiháč [ústní sdělení]. online, 30. 4. 2021.
- doc. MgA. PROKOP, Jaroslav, fotograf a pedagog [ústní sdělení]. Zlín, 17.6.2019.
- Eva Bobková v rozhovoru s Liborem Nemeškalem, 11. 5. 2023. Soukromý archiv autora. Dostupné z: <https://youtu.be/an5Fw8CIpqQ>.
- FRIEDBERG, Diana. *Editor and Assistant Editor Relationships Part 1*. Editors' Lounge [online]. 2014. Dostupné z: <https://youtu.be/tg9ftNr85wg>.
- HOKR, Ondřej. *Asistence střihu: dotazníkové šetření*. 2022. [cit. 2024-02-24].
- Jan Mattlach v rozhovoru s Liborem Nemeškalem, 9. 5. 2023. Soukromý archiv autora. Dostupné z: <https://youtu.be/vkrOX2wjKmM>.
- Jan Mattlach v rozhovoru s Liborem Nemeškalem, 9. 5. 2023. Soukromý archiv autora. Dostupné z: <https://youtu.be/f2T8AVoq4Cw>.
- MARKOVÁ, Monika, asistentka střihu [ústní sdělení]. online, 22. 1. 2024.
- Motion Picture Editors Guild, IATSE 700*. Online. Dostupné z: www.mpeg.org/assistant-editors. [cit. 2024-01-22].
- MOTION PICTURE EDITORS GUILD (MPEG). *Wages, Contracts and Holidays*. Online. Dostupné z: <https://www.editorsguild.com/Wages-and-Contracts>. [cit. 2024-02-29].
- ONLINE ETYMOLOGY DICTIONARY. *Assistant* [online]. HARPER, Douglas. 2017 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.etymonline.com/word/assistant>.
- Petr Sitár v rozhovoru s Liborem Nemeškalem, 11. 5. 2023. Soukromý archiv autora. Dostupné z: <https://youtu.be/SV1sSVTdkl8>.
- PODMANICKÝ, Jakub, střiháč [ústní sdělení]. online, 10. 1. 2024.
- Standardy pro práci střiháče. *Asociace filmových střiháčů a střiháček* [online], 2017 [cit. 2020-07-03]. Dostupné z: http://www.asociacestrihacu.cz/wp-content/uploads/2020/01/AFS_standardy_2017.pdf.
- ŠLAPETA, Maroš, střiháč [ústní sdělení]. Bratislava, 21. 2. 2023.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

<i>Obrázek 1 – Jerzy Plažewski - Vizuální skladba.</i>	<i>6</i>
<i>Obrázek 2 - Grafické znázornění komunikačního řetězce mezi střižnou a ostatními profesemi filmového štábu.</i>	<i>10</i>
<i>Obrázek 3 - Příklad tabulkových platů asistentů stříhu v České republice</i>	<i>17</i>
<i>Obrázek 4 - Výstřížek z konverzace s OpenAI chatbotem ChatGPT 3.....</i>	<i>22</i>
<i>Graf 1 - Grafické znázornění četnosti komunikace asistentů stříhu se střihačem na projektu.....</i>	<i>23</i>
<i>Graf 2 - Grafické znázornění RŮSTU vzniku českých celovečerních filmů (osa Y) a zároveň POKLESU dohledatelných jmen asistentů stříhu (červená část jednotlivých sloupců).</i>	<i>24</i>
<i>Graf 3 - Porovnání průměrných hodnocení filmů s dohledatelnými asistenty stříhu a bez nich mezi lety 2015 - 2022.</i>	<i>28</i>
<i>Tabulka 1 - Porovnání vysokých škol se zaměřením na stříhovou skladbu v kontextu programové přípravy studentů na výkon profese asistenta stříhu.</i>	<i>18</i>
<i>Tabulka 2 - Přehled respondentů určených k polostrukturovaným rozhovorům na téma stříhové asistence.....</i>	<i>25</i>
<i>Tabulka 3 - Porovnání průměrných hodnocení filmů s dohledatelnými asistenty stříhu a bez nich mezi lety 2015 - 2022.</i>	<i>27</i>

ODBORNÝ ŽIVOTOPIS AUTORA

Josef Erla se narodil 6. 1. 1994 v Brně. Roku 2019 úspěšně dokončil magisterské studium oboru Střihová skladba na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Profesní kariéru a praxi v oboru začínal budovat střihem zakázek na volné noze již během studia. V letech 2016 - 2018 poté působil jako pedagog střihové skladby na Střední škole filmové, multimediální a počítačových technologií, s.r.o. Creative Hill College ve Zlíně. V roce 2018 se stal střihačem v postprodukčním studiu Kouzelná animace, s.r.o. Od roku 2019 až po současnost se věnuje pedagogické činnosti na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kde vyučuje obor Střihová skladba.

Mezi jeho doposud největší dosažené úspěchy patří především střih krátkometrážního snímku *Ostrav svobody*, který získal mj. Cenu české filmové kritiky za rok 2022, střih animovaného snímku *Hrůza v tónu gramofónu*, který byl nominován na studentského Oscara, či střih krátkometrážní animované pohádky *Prebúdzač (Awaker)*, který získal např. titul nejlepšího krátkého filmu na 1. mezinárodním filmovém festivalu Záporoží, Hamburskou cenu za animaci či II. místo v kategorii nejlepší krátký animovaný film na filmovém festivalu animace v Soluni.

MgA. Josef Erla, Ph.D.

Pozice asistenta střihu v české kinematografii

Assistant Editor in Czech Cinematography

Teze disertační práce

Vydala Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně,
nám. T. G. Masaryka 5555, 760 01 Zlín.

Náklad: vyšlo elektronicky

Sazba: MgA. Josef Erla

Jazykové korekce: Mgr. Jana Menšíková

Pořadí vydání: první

Rok vydání 2024

ISBN 978-80-7678-274-7